Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 3 oktober 2019*

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Förordning (EU) nr 1215/2012 – Artikel 17.1 – Behörighet vid konsumenttvister – Begreppet konsument – Fysisk person som genomför transaktioner på den internationella valutamarknaden genom ett mäklarföretag – Förordning (EG) nr 593/2008 (Rom I) – Direktiv 2004/39/EG – Begreppet icke-professionell kund”

I mål C-208/18

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Nejvyšší soud (Högsta domstolen, Tjeckien) genom beslut av den 13 mars 2018, som inkom till domstolen den 23 mars 2018, i målet

Jana Petruchová

mot

FIBO Group Holdings Limited

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J.-C. Bonichot samt domarna C. Toader, A. Rosas, L. Bay Larsen och M. Safjan (referent),

generaladvokat: E. Tanchev,

justitiesekreterare: enhetschefen M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 31 januari 2019,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Jana Petruchová, genom M. Hostinský, advokát,

– FIBO Group Holdings Limited, genom J. Komárek, advokát,

– Tjeckiens regering, genom M. Smolek och J. Vláčil, båda i egenskap av ombud,

– Polens regering, genom B. Majczyna, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom M. Šimerdová och M. Heller, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tjeckiska

och efter att den 11 april 2019 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 17.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Jana Petruchová och FIBO Group Holdings Limited (nedan kallat FIBO) angående en talan om betalning av ett belopp motsvarande skillnaden mellan den vinst som Jana Petruchová faktiskt gjort och den vinst som hon skulle ha gjort om en av henne lämnad köporder för en valuta hade verkställts av FIBO utan dröjsmål.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning nr 1215/2012

3 Skälen 15, 16 och 18 i förordning nr 1215/2012 har följande lydelse:

”(15) Behörighetsbestämmelserna bör uppfylla kravet på förutsebarhet och bygga på den allmänna principen om svarandens hemvist. …

(16) Principen om att domstolen där svaranden har hemvist är behörig bör kompletteras med alternativa behörighetsgrunder i de fall där det finns en nära anknytning mellan domstolen och tvisteföremålet eller då detta krävs för att underlätta en korrekt rättskipning. …

…

(18) Vid försäkrings-, konsument- och anställningsavtal bör den svagare parten skyddas genom behörighetsbestämmelser som är förmånligare för dennes intressen än de allmänna bestämmelserna.”

4 Avsnitt 4 i kapitel II i förordning 1215/2012, med rubriken ”Behörighet vid konsumenttvister”, består av artiklarna 17–19. I artikel 17.1 och 17.3 i förordningen anges följande:

”1. Om talan avser avtal som har ingåtts av en person, konsumenten, för ändamål som kan anses ligga utanför hans affärsverksamhet eller yrkesverksamhet, gäller i fråga om behörigheten bestämmelserna i detta avsnitt, om inte annat följer av artiklarna 6 och 7.5,

a) om avtalet gäller köp av varor där betalningen ska erläggas i särskilda poster,

b) om avtalet gäller lån som ska återbetalas i särskilda poster eller någon annan form av kredit om lånet eller krediten var avsedd att finansiera köp av varor, eller

c) i övriga fall, om avtalet har ingåtts med en person som bedriver kommersiell verksamhet eller yrkesverksamhet i den medlemsstat där konsumenten har hemvist eller, på något sätt, riktar sådan verksamhet till den medlemsstaten eller flera stater, däribland den medlemsstaten, och avtalet faller inom ramen för sådan verksamhet.

…

3. Bestämmelserna i detta avsnitt ska inte tillämpas på transportavtal utom när det gäller avtal om en kombination av resa och inkvartering för ett pris där allt är inkluderat.”

5 I artikel 18.1 i samma förordning föreskrivs följande:

”Konsumenten får väcka talan mot den andra avtalsparten antingen vid domstolarna i den medlemsstat där denne har hemvist eller, oberoende av var den andra parten har hemvist, vid domstolen för den ort där konsumenten har hemvist.”

6 Artikel 19 i förordning nr 1215/2012 har följande lydelse:

”Avvikelser från bestämmelserna i detta avsnitt får endast ske genom ett avtal som

1) har ingåtts efter tvistens uppkomst,

2) ger konsumenten rätt att väcka talan vid andra domstolar än dem som anges i detta avsnitt, eller

3) har ingåtts av en konsument och dennes avtalspart, vilka vid avtalets ingående hade hemvist eller sin vanliga vistelseort i samma medlemsstat, och avtalet ger domstolarna i den medlemsstaten behörighet, såvida inte ett sådant avtal strider mot lagen i den medlemsstaten.”

7 I artikel 25.4 i förordningen föreskrivs följande:

”Avtal om domstols behörighet eller motsvarande bestämmelser i en handling varigenom en trust har bildats har ingen verkan om de strider mot bestämmelserna i artiklarna 15, 19 eller 23 eller om de domstolar vilkas behörighet de utesluter har exklusiv behörighet enligt artikel 24.”

Rom I-förordningen

8 I skälen 7, 28 och 30 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag på avtalsförpliktelser (Rom I) (EUT L 177, 2008, s. 6, och rättelse i EUT L 309, 2009, s, 87) (nedan kallad Rom I-förordningen) anges följande:

”(7) Denna förordnings materiella tillämpningsområde och bestämmelser bör överensstämma med rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (’Bryssel I’) [(EGT L 12, 2001, s. 1)] och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (’Rom II’) [(EUT L 199, 2007, s. 40)].

…

(28) Det är viktigt att säkerställa att rättigheter och skyldigheter som utgör ett finansiellt instrument inte omfattas av den allmänna regel som gäller för konsumentavtal, eftersom detta kan medföra att skilda lagar tillämpas på vart och ett av de utfärdade instrumenten, varigenom deras art ändras och fungibel handel med och fungibelt utbud av dessa instrument förhindras.

…

(30) Med finansiella instrument och överlåtbara värdepapper avses i denna förordning finansiella instrument och överlåtbara värdepapper enligt definitionen i artikel 4 i [Europaparlamentets och rådets] direktiv 2004/39/EG [av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och

om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG (EUT L 145, 2004, s. 1, och rättelse i EUT L 45, 2005, s. 18)]."

9 Artikel 1 i Rom I-förordningen har rubriken "Materiellt tillämpningsområde". I artikel 1.1 första stycket föreskrivs följande:

"Denna förordning ska tillämpas på avtalsförpliktelser på privaträttens område i situationer som innebär lagkonflikt."

10 Artikel 6 i samma förordning har rubriken "Konsumentavtal". I den artikeln föreskrivs följande:

"1. Avtal som ingås av en fysisk person för ändamål som kan anses ligga utanför hans eller hennes näringsverksamhet ('konsumenten'), med en annan person som agerar inom ramen för sin näringsverksamhet ('näringsidkaren'), ska utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 5 och 7 vara underkastade lagen i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort, under förutsättning att näringsidkaren

a) bedriver sin affärsverksamhet eller yrkesverksamhet i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort, eller

b) på något sätt riktar sådan verksamhet till det landet eller till flera länder, inbegripet det landet,

och avtalet faller inom ramen för sådan verksamhet.

…

4. Punkterna 1 och 2 ska inte tillämpas på följande avtal:

…

d) Rättigheter och skyldigheter som utgör ett finansiellt instrument och rättigheter och skyldigheter som utgör villkoren för emittering, erbjudande till allmänheten och anbud om övertagande av överlåtbara värdepapper och för tecknande eller inlösning av andelar i företag för kollektiva investeringar, under förutsättning att dessa inte utgör tillhandahållande av en finansiell tjänst.

…"

Direktiv 2004/39

11 I artikel 4 i direktiv 2004/39, med rubriken "Definitioner", föreskrevs följande i punkt 1:

"I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

…

10) *kund*: varje fysisk eller juridisk person till vilken ett värdepappersföretag tillhandahåller investeringstjänster och/eller sidotjänster.

11) *professionell kund*: en kund som uppfyller kriterierna i bilaga II.

12) *icke-professionell kund*: en kund som inte är en professionell kund.

…

17) *finansiellt instrument*: sådana instrument som anges i bilaga I avsnitt C.

…”

12 Under rubriken ”Finansiella instrument” i avsnitt C i bilaga I till direktiv 2004/39 återfanns förteckningen över de finansiella instrument som omfattas av direktivet. Bland dessa finansiella instrument fanns i punkt 9 i detta avsnitt ”finansiella kontrakt avseende prisdifferenser (*financial contracts for differences*)”.

13 Under rubriken ”Kundkategorier som betraktas som professionella” i avsnitt 1 i bilaga II till direktiv 2004/39 angavs följande:

”[f]öljande kundkategorier bör betraktas som professionella i fråga om alla investeringstjänster och investeringsverksamhet och finansiella instrument enligt detta direktiv:

1. Enheter som är underkastade auktorisation och reglering för att få arbeta på de finansiella marknaderna. Nedanstående förteckning bör anses omfatta alla auktoriserade enheter som sysslar med den verksamhet som utmärker de nämnda grupperna:
   a) Kreditinstitut.
   b) Värdepappersföretag.
   c) Andra auktoriserade eller reglerade finansinstitut.

   …

2. Stora företag som på bolagsnivå uppfyller två av följande storlekskrav:

   – Total balansomslutning: 20 000 000 euro,

   – Nettoomsättning: 40 000 000 euro,

   – Tillgångar: 2 000 000 euro.

3. Nationella och regionala regeringar, offentliga organ för förvaltning av statsskulden, centralbanker, internationella och överstatliga institutioner som Världsbanken, [Internationella valutafonden (IMF)], [Europeiska centralbanken (ECB)], [Europeiska investeringsbanken (EIB)] och liknande internationella organisationer.

4. Andra institutionella placerare. …

Ovannämnda enheter betraktas som professionella. De måste dock tillåtas att begära behandling som icke-professionella kunder och värdepappersföretagen får samtycka till att erbjuda en högre skyddsnivå. När ett företag enligt ovan är kund i ett värdepappersföretag, måste detta före varje tillhandahållande av tjänster meddela kunden att han på grundval av den information värdepappersföretaget besitter betraktas som professionell kund och kommer att behandlas som en sådan, om inte värdepappersföretaget och kunden avtalar något annat. …

…”

14 Under rubriken ”Kunder som på begäran får behandlas som professionella kunder” i avsnitt II i bilaga II till direktivet fanns en punkt II.1 som hade rubriken ”Kriterier”. I den punkten föreskrevs följande:

”…

Värdepappersföretagen bör … tillåtas att behandla sådana kunder som professionella, förutsatt att nedanstående kriterier är uppfyllda och förfarandet nedan följs. Dessa kunder bör dock inte förutsättas besitta marknadskunskap och erfarenhet i samma grad som grupperna i förteckningen i avsnitt I.

Varje sådant undantag från skyddet … skall endast anses giltigt om en adekvat bedömning [gjorts] …

…

Vid ovan nämnda bedömning bör minst två av följande kriterier vara uppfyllda:

– Kunden har på marknaden i fråga utfört i genomsnitt minst tio transaktioner av betydande storlek per kvartal under de föregående fyra kvartalen.

– Värdet av kundens portfölj av finansiella instrument, definierad som kontantdepositioner och innehav av finansiella instrument, överstiger 500 000 euro.

– Kunden arbetar, eller har arbetat, minst ett år inom finanssektorn i en befattning som kräver kunskap om transaktionerna eller tjänsterna i fråga.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

15 Jana Petruchová har hemvist i Tjeckien. FIBO är ett mäklarföretag bildat enligt cypriotisk rätt som är professionellt verksamt med värdepappershandel.

16 Jana Petruchová ingick den 2 oktober 2014 ett ramavtal på distans med FIBO (nedan kallat ramavtalet). Ramavtalet hade till syfte att göra det möjligt för henne att genomföra transaktioner på den internationella valutamarknaden FOREX (*Foreign Exchange*) (nedan kallad forexmarknaden) genom att lägga in köp- och säljorder av basvalutan som skulle verkställas av FIBO via företagets onlinehandelsplattform.

17 För detta ändamål föreskrevs det i ramavtalet att Jana Petruchová och FIBO skulle ingå individuella avtal, kvalificerade som finansiella kontrakt avseende prisdifferenser. Sådana kontrakt utgör finansiella instrument vilkas syfte är att realisera vinster på skillnaden mellan den växelkurs som gäller vid försäljning respektive köp av basvalutan i förhållande till motvalutan.

18 Det är visserligen möjligt att genomföra transaktioner på forexmarknaden med eget kapital, men Jana Petruchová använde sig av möjligheten att genomföra sina transaktioner genom ”forexandelar” (*lots*). En forexandel har genom utnyttjande av hävstångseffekten ett värde av 100 000 amerikanska dollar (USD) (cirka 88 000 euro). Tack vare denna mekanism kunde hon genomföra transaktioner med ett större kapital än det som hon hade till sitt förfogande. När hon öppnade sin position genom att köpa basvalutan tog hon således upp ett lån hos FIBO som hon sedan återbetalade genom att stänga sin position i samband med försäljningen av basvalutan.

19 I klausul 30 i ramavtalet föreskrevs att cypriotiska domstolar skulle vara behöriga.

20 Den 3 oktober 2014 ingick Jana Petruchová ett finansiellt kontrakt avseende prisdifferenser med FIBO. Genom detta kontrakt lade Jana Petruchová in en köporder om 35 forexandelar för japanska yen (JPY) till en viss växelkurs.

21 Till följd av att ett stort antal order hade lagts in i FIBO:s transaktionssystem, kom den order som hade lagts in av Jana Petruchová att verkställas med en försening på 16 sekunder. Under denna tidsperiod fluktuerade växelkursen USD/JPY på forexmarknaden. Detta medförde att FIBO:s köp av det belopp i amerikanska dollar som Jana Petruchová hade lagt in en order om kom att genomföras till en annan växelkurs USD/JPY än den som hon hade godkänt när hon bekräftade sin köporder.

22 Jana Petruchová har hävdat att hon skulle ha gjort en tre gånger högre vinst om hennes köporder för basvalutan hade verkställts i rätt tid och inte med försening.

23 Under dessa omständigheter väckte Jana Petruchová den 12 oktober 2015 talan mot FIBO vid Krajský soud v Ostravě (Regiondomstolen i Ostrava, Tjeckien) och gjorde gällande att företaget hade gjort en obehörig vinst.

24 Såsom framgår av beslutet om hänskjutande anser sig Jana Petruchová vara konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, och hon väckte därför talan vid sitt hemvistforum. Hon ansåg att i enlighet med artikel 19 led 1 och artikel 25.4 i den förordningen saknade ett prorogationsavtal som ingåtts med en konsument före tvistens uppkomst verkan.

25 Krajský soud v Ostravě (Regiondomstolen i Ostrava) avvisade i beslut av den 29 september 2016 Jana Petruchovás talan. Den domstolen ansåg att prorogationsavtalet i klausul 30 i ramavtalet var giltigt och den saknade därför internationell behörighet att pröva tvisten. Enligt Krajský soud v Ostravě (Regiondomstolen i Ostrava) var Jana Petruchová inte konsument i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, eftersom hon inte hade ingått det finansiella kontraktet avseende prisdifferenser för personliga behov, hon hade nödvändig kunskap och expertis för att ingå sådana kontrakt, hon hade handlat i syfte att göra en vinst och hon hade blivit upplyst om riskerna med sådana kontrakt och om att det var olämpligt för icke professionella kunder, i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i direktiv 2004/39, att ingå sådana avtal. Krajský soud v Ostravě (Regiondomstolen i Ostrava) ansåg dessutom att artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 skulle tolkas på samma sätt som artikel 6 i Rom I-förordningen, i syfte att bibehålla enhetligheten i regelverken angående lagkonflikter och internationell behörighet i fråga om avtal som ingåtts av konsumenter. Finansiella instrument omfattas emellertid inte av sistnämnda bestämmelses tillämpningsområde.

26 Vrchní soud v Olomouci (Överdomstolen i Olomouc, Tjeckien) fastställde i beslut av den 17 januari 2017 beslutet från Krajský soud v Ostravě (Regiondomstolen i Ostrava).

27 Under dessa omständigheter överklagade Jana Petruchová det beslut som hade meddelats i första instans till den hänskjutande domstolen, Nejvyšší soud (Högsta domstolen, Tjeckien).

28 Den hänskjutande domstolen har påpekat att om Jana Petruchová ansågs vara konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, skulle klausul 30 i ramavtalet, vilken ger cypriotiska domstolar exklusiv behörighet, vara utan verkan.

29 Den domstolen har erinrat om att enligt artikel 25.4 i den förordningen saknar prorogationsavtal verkan om de strider mot bestämmelserna i artikel 19 i samma förordning. Enligt sistnämnda artikel är det endast möjligt att avvika från bestämmelserna i avsnitt 4 i kapitel II i förordningen, vilket reglerar behörigheten vid konsumenttvister, genom avtal som ingåtts efter tvistens uppkomst, ger konsumenten rätt att väcka talan vid andra domstolar än dem som anges i avsnitt 4 eller har ingåtts av en konsument och dennes avtalspart, vilka vid avtalets ingående hade hemvist eller sin vanliga vistelseort i samma medlemsstat, och avtalet ger domstolarna i den medlemsstaten behörighet, såvida inte ett sådant avtal strider mot lagen i den medlemsstaten.

30 Enligt den hänskjutande domstolen uppfyller klausul 30 i ramavtalet inte något av dessa villkor, eftersom ramavtalet för det första har ingåtts före tvistens uppkomst, det för det andra berövar Jana Petruchová hennes rätt enligt artikel 18.1 i förordning nr 1215/2012 att väcka talan vid domstolarna i hennes hemvistsstat och parterna i processen, för det tredje, vid tidpunkten för ingåendet av ramavtalet hade hemvist respektive säte i olika medlemsstater.

31 Det är i detta sammanhang som den hänskjutande domstolen hyser tvivel om tolkningen av begreppet konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, och om huruvida en person i Jana Petruchovás situation kan kvalificeras som konsument. Den hänskjutande domstolen anser att de tjeckiska underinstanserna har tolkat detta begrepp på ett felaktigt sätt.

32 Den hänskjutande domstolen anser för det första att en icke-professionell kund, i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i direktiv 2004/39, inte nödvändigtvis är detsamma som en konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, eftersom dessa båda sekundärrättsakter har olika räckvidd och en icke-professionell kund, i den mening som avses i den förstnämnda rättsakten, kan vara en näringsidkare i den mening som avses i den sistnämnda rättsakten.

33 Den hänskjutande domstolen har för det andra påpekat att även om enhetligheten i regelverken avseende lagkonflikter och fastställande av internationell behörighet vid konsumenttvister bör värnas, kan artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 inte tolkas på samma sätt som artikel 6.1 i Rom I-förordningen, eftersom dessa förordningar inte har samma ändamål. Den förstnämnda förordningen reglerar processrättsliga frågor och den sistnämnda förordningen reglerar lagkonfliktsproblematiken i syfte att bestämma tillämplig materiell rätt. Bestämmelserna i avsnitt 4 i kapitel II i förordning nr 1215/2012 skulle således enligt den hänskjutande domstolen vara tillämpliga på finansiella instrument och investeringsinstrument, eftersom det endast är vissa transportavtal som inte omfattas av det avsnittet.

34 I detta hänseende framgår det enligt den hänskjutande domstolen av EU-domstolens dom av den 28 januari 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37), att artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 inte inskränker konsumentskyddet avseende finansiella instrument och investeringsinstrument.

35 Den hänskjutande domstolen anser för det tredje att det för kvalificeringen av någon som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, saknar betydelse att de transaktioner som genomförs avser betydande belopp, att personen i fråga har särskilda kunskaper och särskild expertis eller att det aktuella avtalet är komplicerat, otypiskt eller innebär risker för personen i fråga som vederbörande blivit upplyst om.

36 Mot denna bakgrund beslutade Nejvyšší soud (Högsta domstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Ska artikel 17.1 i [förordning nr 1215/2012] tolkas så, att en person som, i likhet med klaganden i det nationella målet, bedriver handel på [forexmarknaden] genom att aktivt lägga sina egna order men gör detta via en tredje part som är näringsidkare, även ska anses vara konsument enligt den bestämmelsen?”

Prövning av tolkningsfrågan

37 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 ska tolkas så, att en fysisk person som i kraft av ett avtal, såsom ett finansiellt kontrakt avseende prisdifferenser vilket ingåtts med ett mäklarföretag, genomför transaktioner på forexmarknaden med detta företag som mellanhand kan kvalificeras som konsument, i den mening som avses i denna bestämmelse, och huruvida sådana faktorer som värdet av de transaktioner som genomförs i enligt med sådana kontrakt, den grad av risk för ekonomiska förluster som är förknippad

med ingåendet av kontrakten, den berörda personens eventuella kunskaper eller expertis om finansiella instrument eller personens aktiva agerande i samband med sådana transaktioner är relevanta för denna kvalificering, samt huruvida det faktum att finansiella instrument inte omfattas av artikel 6 i Rom I-förordningen eller att personen i fråga är en icke professionell kund, i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i direktiv 2004/39, är relevant för denna kvalificering.

38 Det ska inledningsvis erinras om att i den mån förordning nr 1215/2012 upphäver och ersätter förordning nr 44/2001, ska domstolens tolkning av bestämmelserna i den sistnämnda förordningen gälla även för förordning nr 1215/2012 när bestämmelserna i dessa båda unionsrättsakter kan anses vara likvärdiga (dom av den 15 november 2018, Kuhn, C-308/17, EU:C:2018:911, punkt 31 och där angiven rättspraxis). Det är bland annat fallet beträffande artiklarna 15–17 i förordning nr 44/2001 och artiklarna 17–19 i förordning nr 1215/2012.

39 Enligt domstolens praxis är artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 tillämplig om tre villkor är uppfyllda. För det första ska en avtalspart ha ställning som konsument som handlar i ett sammanhang som kan anses ligga utanför dennes affärs- eller yrkesverksamhet. För det andra ska det rent faktiskt ha ingåtts ett avtal mellan en sådan konsument och en näringsidkare. För det tredje ska avtalet falla in under en av de kategorier som anges i artikel 17.1 a–c. Dessa villkor är kumulativa, vilket innebär att om ett av dem inte är uppfyllt så kan behörigheten inte fastställas enligt reglerna om behörighet vid konsumenttvister (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 december 2015, Hobohm, C-297/14, EU:C:2015:844, punkt 24 och där angiven rättspraxis).

40 Såsom framgår av beslutet om hänskjutande avser den fråga som ställts till domstolen i förevarande mål det första av dessa villkor, nämligen avtalspartens ställning som konsument.

41 Begreppet konsument, i den mening som avses i artiklarna 17 och 18 i förordning nr 1215/2012 ska tolkas restriktivt och med beaktande av den berörda personens ställning i ett visst avtal, utifrån avtalets art och syfte, och inte med beaktande av denna persons subjektiva situation. En och samma person kan nämligen anses vara konsument inom ramen för vissa transaktioner och näringsidkare inom ramen för andra transaktioner (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 januari 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punkt 29 och där angiven rättspraxis).

42 Domstolen har av detta dragit slutsatsen att endast sådana avtal som har ingåtts utanför och oberoende av all slags affärs- eller yrkesverksamhet och oberoende av sådana ändamål, enbart för att tillgodose en enskild persons privata konsumtion, omfattas av de särskilda bestämmelserna i denna förordning till skydd av konsumenter, såsom den svagare parten (dom av den 25 januari 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punkt 30 och där angiven rättspraxis).

43 Detta särskilda skydd är inte motiverat när det är fråga om avtal som rör affärs- eller yrkesverksamhet, även om denna är tänkt som en framtida verksamhet, eftersom den framtida karaktären inte påverkar dess yrkes- eller affärsmässiga art (dom av den 14 februari 2019, Milivojević, C-630/17, EU:C:2019:123, punkt 89 och där angiven rättspraxis).

44 Härav följer att de särskilda behörighetsreglerna i artiklarna 17–19 i förordning nr 1215/2012 i princip endast är tillämpliga i det fall parterna ingått avtalet för att använda den berörda varan eller tjänsten för ett icke yrkesmässigt ändamål (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 januari 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punkt 31 och där angiven rättspraxis).

45 Det är mot denna bakgrund som det ska prövas huruvida en person som i kraft av ett finansiellt kontrakt avseende prisdifferenser, vilket ingåtts med ett mäklarföretag, genomför transaktioner på forexmarknaden med detta företag som mellanhand kan kvalificeras som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012.

46 Det ska härvidlag påpekas att det inte finns några uppgifter i beslutet om hänskjutande eller i domstolens akt som ger vid handen att ingåendet av ramavtalet eller det finansiella kontraktet avseende prisdifferenser ingick i Jana Petruchovás yrkesverksamhet. Jana Petruchová förklarade dessutom vid förhandlingen att hon vid tidpunkten för ingåendet av dessa avtal var universitetsstuderande och arbetade deltid. Detta har inte bestritts. Hon har påstått att hon ingick avtalen utanför sin yrkesverksamhet.

47 Såsom framgår av beslutet om hänskjutande, är emellertid den fråga som har ställts till domstolen huruvida en fysisk person, i en sådan situation som den som är beskriven i punkterna 45 och 46 i förevarande dom, kan förvägras ställningen som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, på grund av sådana faktorer som de risker som är förknippade med ingåendet av sådana avtal som finansiella kontrakt avseende prisdifferenser, värdet på transaktionerna, personens eventuella kunskaper och expertis om finansiella instrument eller personens aktiva agerande på forexmarknaden.

48 Domstolen har härvidlag redan funnit att tillämpningsområdet för bestämmelserna i avsnitt 4 i kapitel II i förordning nr 1215/2012 om behörigheten vid konsumenttvister omfattar samtliga typer av avtal, med undantag för den typ av avtal som är angiven i artikel 17.3 i förordningen, nämligen transportavtal utom när det gäller avtal om en kombination av resa och inkvartering för ett pris där allt är inkluderat (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 maj 2019, Pillar Securitisation, C-694/17, EU:C:2019:345, punkt 42).

49 Av detta följer att finansiella instrument såsom finansiella kontrakt avseende prisdifferenser omfattas av tillämpningsområdet för artiklarna 17–19 i förordning nr 1215/2012.

50 Domstolen har även slagit fast att tillämpningsområdet för bestämmelserna i avsnitt 4 i kapitel II i förordning nr 1215/2012 inte är begränsat till vissa belopp (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 maj 2019, Pillar Securitisation, C-694/17, EU:C:2019:345, punkt 42).

51 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 51 i sitt förslag till avgörande skulle investeraren, om artiklarna 17–19 i förordning nr 1215/2012 tolkades så, att de inte var tillämpliga på betydande finansiella investeringar, inte ha möjlighet att veta huruvida vederbörande omfattades av det skydd som dessa bestämmelser ger, eftersom det i förordningen inte fastställs någon beloppsgräns över vilken en transaktion anses vara betydelsefull. Detta skulle strida mot unionslagstiftarens vilja, såsom denna uttrycks i skäl 15 i förordningen, att behörighetsreglerna bör uppfylla kravet på förutsebarhet.

52 Förordning nr 1215/2012 syftar emellertid till att främja rättssäkerheten genom att stärka rättsskyddet för personer hemmahörande i Europeiska unionen, så att en kärande utan svårighet kan avgöra vid vilken domstol denne ska väcka talan och en svarande rimligtvis kan förutse var talan kan väckas mot vederbörande (dom av den 4 oktober 2018, Feniks, C-337/17, EU:C:2018:805, punkt 34 och där angiven rättspraxis).

53 Såsom en följd av det anförda och i synnerhet av punkt 51 i förevarande dom, innebär detta att den i beslutet om hänskjutande angivna omständigheten att finansiella kontrakt avseende prisdifferenser är ägnade att för investeraren innebära betydande risker för ekonomiska förluster inte i sig är relevant för kvalificeringen av denne som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordningen.

54 Beträffande frågan huruvida den omständigheten att en person har kunskaper eller expertis inom det område som det avtal som vederbörande har ingått avser, såsom de kunskaper och den expertis som Jana Petruchová har beträffande de finansiella kontrakt avseende prisdifferenser som är aktuella i det nationella målet, kan innebära att personen i fråga fråntas ställningen som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, konstaterar domstolen att det räcker att en person

ingår ett avtal för ett ändamål som kan anses ligga utanför dennes affärsverksamhet eller yrkesverksamhet för att vederbörande ska få denna ställning. Nämnda bestämmelse ställer inte upp några ytterligare villkor.

55 I den mån begreppet konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, definieras i motsats till begreppet näringsidkare, är förstnämnda begrepp objektivt och oberoende av de kunskaper och den information som den berörda personen faktiskt innehar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 september 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 21, och dom av den 25 januari 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punkt 39).

56 Att anse att en avtalsparts ställning som konsument kan vara beroende av de kunskaper och den information som personen har inom ett visst område, och inte av den omständigheten att personen har ingått avtalet för att tillgodose personliga behov, skulle innebära att det utgicks från avtalspartens subjektiva situation. I enlighet med den rättspraxis som det hänvisats till i punkt 41 i förevarande dom, ska emellertid en persons ställning som konsument endast prövas i förhållande till vederbörandes ställning i ett visst avtal, med beaktande av avtalets art och syfte.

57 Vidare finner domstolen att den omständigheten att en person agerar aktivt på forexmarknaden genom att lägga in order via ett mäklarföretag och sålunda förblir ansvarig för avkastningen på sina investeringar, i sig saknar betydelse för kvalificeringen av vederbörande som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012.

58 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 53 i sitt förslag till avgörande, krävs det enligt artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 inte att konsumenten – inom ramen för ett avtal som har ingåtts för ändamål som kan anses ligga utanför dennes affärs- eller yrkesverksamhet – uppträder på ett särskilt sätt.

59 Det ankommer visserligen på den hänskjutande domstolen att avgöra huruvida Jana Petruchová – inom ramen för sitt avtalsförhållande med FIBO – faktiskt har handlat utanför och fristående från all affärs- eller yrkesverksamhet, och att dra erforderliga slutsatser av detta med avseende på hennes ställning som konsument, men EU-domstolen finner att faktorer såsom värdet på de transaktioner som genomförts enligt sådana avtal som finansiella kontrakt avseende prisdifferenser, den grad av risk för ekonomiska förluster som är förknippad med ingåendet av sådana kontrakt, Jana Petruchovás kunskaper och eventuella expertis inom området för finansiella instrument och hennes aktiva agerande i samband med sådana transaktioner i sig i princip saknar betydelse.

60 Efter dessa konstateranden ska det alltjämt prövas vilken relevans det har för kvalificeringen av en person som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, för det första, att finansiella instrument inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 6 i Rom I-förordningen samt, för det andra, att personen i fråga har ställning som icke-professionell kund, i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i direktiv 2004/39.

61 För att säkerställa dels att de mål som unionslagstiftaren har eftersträvat på området för konsumentavtal iakttas, dels att konsekvensen i unionsrätten upprätthålls, kan konsumentbegreppet i annan unionslagstiftning vara relevant (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 januari 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punkt 28).

62 Domstolen påpekar för det första att definitionen av begreppet konsument i artikel 6.1 Rom I -förordningen är nästintill identisk med definitionen i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012. I förstnämnda bestämmelse föreskrivs att Rom I-förordningen är tillämplig på ”avtal som ingås av en fysisk person för ändamål som kan anses ligga utanför hans eller hennes näringsverksamhet”. Enligt artikel 6.4 d i Rom I-förordningen, jämförd med skälen 28 och 30 i förordningen, är emellertid reglerna om konsumentavtal i artikel 6.1 och 6.2 i förordningen inte tillämpliga på ”rättigheter och skyldigheter som utgör finansiella instrument”. Såsom framgår av skäl 30 i förordningen är de

finansiella instrument som avses i Rom I-förordningen de finansiella instrument som avses i artikel 4 i direktiv 2004/39, bland vilka ingår finansiella kontrakt avseende prisdifferenser i enlighet med vad som föreskrivs i punkt 9 i avsnitt C i bilaga I till direktivet.

63 Det framgår visserligen av skäl 7 i Rom I-förordningen att förordningens materiella tillämpningsområde och bestämmelserna i denna förordning bör överensstämma med förordning nr 44/2001, som har ersatts av förordning nr 1215/2012. Av detta följer emellertid inte att bestämmelserna i förordning nr 1215/2012 ska tolkas mot bakgrund av bestämmelserna i Rom I-förordningen. Den eftersträvade överensstämmelsen kan inte under några omständigheter leda till en tolkning av bestämmelserna i förordning nr 1215/2012 som inte är förenlig med denna förordnings systematik och syften (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 januari 2014, Kainz, C-45/13, EU:C:2014:7, punkt 20).

64 Rom I-förordningen och direktiv 1215/2012 eftersträvar emellertid olika mål. Enligt artikel 1.1 första stycket i Rom I-förordningen ska förordningen tillämpas på avtalsförpliktelser på privaträttens område i situationer som innebär lagkonflikt i syfte att bestämma vilken materiell rätt som är tillämplig. Förordning nr 1215/2012 syftar till att fastställa regler som gör det möjligt att fastställa behörig domstol för att avgöra en tvist på privaträttens område, vilken bland annat kan avse ett avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en person som handlar för ändamål som kan anses ligga utanför vederbörandes affärsverksamhet eller yrkesverksamhet, i syfte att skydda sistnämnda person i en sådan situation (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 maj 2019, Pillar Securitisation, C-694/17, EU:C:2019:345, punkt 42).

65 Såsom domstolen funnit ovan i punkterna 48 och 49 i förevarande dom skulle det – i den mån som sådana finansiella instrument som finansiella kontrakt avseende prisdifferenser omfattas av tillämpningsområdet för artiklarna 17–19 i förordning nr 1215/2012 – strida mot målen med den förordningen att inte ge en konsument processuellt skydd enbart med hänvisning till att personen i fråga inte skulle åtnjuta sådant skydd med avseende på lagkonflikter.

66 Av detta följer att den omständigheten att finansiella instrument inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 6 i Rom I-förordningen saknar betydelse för kvalificeringen av en person som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012.

67 Beträffande relevansen för denna kvalificering av att personen i fråga är en icke-professionell kund, i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i direktiv 2004/39, erinrar domstolen om att enligt den bestämmelsen definieras en icke-professionell kund som ”en kund som inte är en professionell kund”. Enligt artikel 4.1 led 11 är en professionell kund ”en kund som uppfyller kriterierna i bilaga II” till direktivet.

68 I enlighet med avsnitt I i bilaga II till direktiv 2004/39 ska följande kundkategorier betraktas som professionella enligt direktivet i fråga om alla investeringstjänster och investeringsverksamhet och finansiella instrument: enheter som är underkastade auktorisation och reglering för att få arbeta på de finansiella marknaderna (såsom kreditinstitut och värdepappersföretag), stora företag som på bolagsnivå uppfyller två av tre storlekskrav (en total balansomslutning på 20 miljoner euro, en nettoomsättning på 40 miljoner euro samt tillgångar på 2 miljoner euro), offentliga enheter och institutioner (nationella regeringar, centralbanker eller Världsbanken) samt andra institutionella investerare. Enheter som ingår i en av dessa kategorier får begära att behandlas som icke-professionella kunder.

69 I enlighet med avsnitt II i bilaga II till direktiv 2004/39, får andra kunder än de som nämns i avsnitt I begära att behandlas som professionella kunder. För att kunna behandlas som en professionell kund måste kunden i fråga, som inte kan förutsättas besitta marknadskunskap och erfarenhet som är jämförbar med professionella kunders, vara föremål för en adekvat förhandsbedömning. Ställningen som professionell kund förutsätter således att det har kontrollerats att personen i fråga uppfyller

åtminstone två av följande tre kriterier: kunden har på marknaden i fråga utfört i genomsnitt minst tio transaktioner av betydande storlek per kvartal under de föregående fyra kvartalen, värdet av kundens portfölj av finansiella instrument överstiger 500 000 euro och kunden har arbetat minst ett år inom finanssektorn.

70 Efter dessa konstateranden påpekar domstolen att, oberoende av om det är fråga om en professionell eller icke-professionell kund, förstås med kund, i den mening som avses i artikel 4.1 led 10 i direktiv 2004/39, ”varje fysisk eller juridisk person till vilken ett värdepappersföretag tillhandahåller investeringstjänster och/eller sidotjänster”.

71 Till skillnad från en konsument, som i enlighet med artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 är en fysisk person, kan en icke-professionell kund, i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i direktiv 2004/39, även vara en juridisk person.

72 Såsom generaladvokaten i huvudsak har påpekat i punkt 85 i sitt förslag till avgörande, kan icke-professionella kunder vara juridiska enheter som inte uppfyller två av de tre kriterier som gör det möjligt för dem att likställas med professionella kunder och att behandlas som sådana i enlighet med avsnitt II i bilaga II till direktiv 2004/39 eller juridiska enheter vilka, trots att de är att anse som professionella kunder, i enlighet med avsnitt I i bilaga II till direktiv 2004/39 har begärt att få bli behandlade som icke-professionella kunder.

73 Av detta följer även att kvalificeringen som icke-professionell kund, i den mening som avses artikel 4.1 led 10 och 12 i direktiv 2004/39, till skillnad från kvalificeringen som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, inte kräver att den berörda personen inte bedriver någon affärsverksamhet.

74 Dessutom eftersträvas det olika syften med den kvalificering som konsument respektive icke-professionell kund som är föreskriven i dessa bestämmelser.

75 Såsom följer av punkt 64 i förevarande dom, ger nämligen den första kvalificeringen ett skydd vid fastställandet av behörig domstol för att avgöra en tvist på privaträttens område, medan den andra kvalificeringen, såsom framgår av avsnitt I i bilaga II till direktiv 2004/39, syftar till att skydda en investerare bland annat i fråga om omfattningen av de uppgifter som ett värdepappersföretag är skyldigt att lämna vederbörande.

76 Även om det inte kan uteslutas att en icke-professionell kund, i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i direktiv 2004/39, kan kvalificeras som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012, om personen i fråga handlar utanför varje form av affärsverksamhet, råder emellertid inte fullständig överlappning mellan dessa båda begrepp, med hänsyn till de skillnader som föreligger i fråga om deras räckvidd och de mål som eftersträvas med de bestämmelser i vilka de är föreskrivna.

77 Av detta följer att en persons ställning som icke-professionell kund, i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i direktiv 2004/39, i sig i princip saknar betydelse för vederbörandes kvalificering som konsument, i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012.

78 Mot bakgrund av det anförda ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 ska tolkas så, att en fysisk person som i kraft av ett sådant kontrakt som ett finansiellt kontrakt avseende prisdifferenser, vilket har ingåtts med ett mäklarföretag, genomför transaktioner på forexmarknaden med detta företag som mellanhand ska kvalificeras som konsument i den mening som avses i den bestämmelsen, om ingåendet av kontraktet inte ingår i personens yrkesverksamhet. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera detta. Faktorer såsom värdet av de transaktioner som genomförs enligt sådana kontrakt som finansiella kontrakt avseende prisdifferenser, den grad av risk för ekonomiska förluster som är förknippad med ingåendet av sådana kontrakt,

personens eventuella kunskaper och expertis på området för finansiella instrument eller personens aktiva agerande i samband med sådana transaktioner saknar i sig i princip betydelse för denna kvalificering. Även det faktum att finansiella instrument inte omfattas av artikel 6 i Rom I-förordningen eller att personen i fråga är en icke-professionell kund, i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i direktiv 2004/39, saknar i sig i princip betydelse för denna kvalificering.

Rättegångskostnader

79 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 17.1 i Europaparlamentets och rådets förordning nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att en fysisk person som i kraft av ett sådant kontrakt som ett finansiellt kontrakt avseende prisdifferenser, vilket har ingåtts med ett mäklarföretag, genomför transaktioner på den internationella valutamarknaden FOREX (*Foreign Exchange*) med detta företag som mellanhand ska kvalificeras som konsument i den mening som avses i den bestämmelsen, om ingåendet av kontraktet inte ingår i personens yrkesverksamhet. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera detta. Faktorer såsom värdet av de transaktioner som genomförs enligt sådana kontrakt som finansiella kontrakt avseende prisdifferenser, den grad av risk för ekonomiska förluster som är förknippad med ingåendet av sådana kontrakt, personens eventuella kunskaper och expertis på området för finansiella instrument eller personens aktiva agerande i samband med sådana transaktioner, saknar i sig i princip betydelse för denna kvalificering. Även det faktum att finansiella instrument inte omfattas av artikel 6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) eller att personen i fråga är en icke-professionell kund, i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG, saknar i sig i princip betydelse för denna kvalificering.

Underskrifter